

Bài học ngày 21.1.2022

BÀI 26. BIẾN CÁCH DANH TỪ NAM TÁNH VĨ NGŨ Ī

Văn phạm

1. Biến cách danh từ nam tánh vĩ ngữ ĩ

Pakkhī – con chim

Số ít | Số nhiều

Chủ cách	pakkhī pakkhī / pakkhino
Đối cách	pakkhī pakkhī / pakkhino
Sở dụng cách	pakkhinā pakkhīhi (pakkhībhi)
Xuất xứ cách	pakkhinā / pakkhimhā / pakkhismā pakkhīhi (pakkhībhi)
Chỉ định cách	pakkhino / pakkhissa pakkhīnaṃ
Sở thuộc cách	pakkhino / pakkhissa pakkhīnaṃ
Định sở cách	pakkhini / pakkhimhi / pakkhismim pakkhīsu
Hô cách	pakkhinaṃ / pakkhim pakkhī / pakkhino

Nên lưu ý là trong biến cách danh từ tận cùng bằng ĩ chỉ khác với danh từ tận cùng i ở ba cách chủ cách, hô cách, và đối cách.

Những cách còn lại giống biến cách của danh từ nam tánh vĩ ngữ i ngoại trừ định sở cách số ít với dạng _ini (trong thí dụ ở đây: pakkhini)

2. Một số danh từ nam tánh tận cùng bằng -ī

hatthī / karī	– con voi
sāmī	– người chồng, chủ nhân
setthī	– bá hộ, trưởng giả, người giàu có kinh doanh về tài chánh.
sukhī	– người sống an lạc
mantī	– bộ trưởng, tổng trưởng, thượng thư
sikhī	– con công trống

pāṇī	– loài hữu tình, loài có hơi thở, sinh vật, loài có thức tánh, chúng sanh
dāṭhī	– voi có ngà (đặc chủng)
dīghajīvī	– người trường thọ
balī	– cường nhân
vaḍḍhakī	– thợ mộc
sārathī	– người đánh xe, người điều khiển xe, xa phu, người lái xe
kuṭṭhī	– người cùi
pāpakārī	– ác nhân, người làm điều ác

PĀLI VUI ĐỀ HỌC

Có Phần Giống, Có Phần Khác, Có Phần ... Lộn Xộn

Trong việc chuyển ngữ có những trường hợp từ vựng dịch thiếu hoặc dịch dư hay phải tùy ngữ cảnh để sử dụng. Cũng có những trường hợp mà khi nói thì cả hai phương diện ngữ lẫn nghĩa đều không đủ mà phải nói tới ... cái đuôi lê thê phía sau.

Thử lấy thí dụ hai chữ lakkhaṇa và nimitta trong Pāli. Cả hai đều thường được dịch sang chữ Hán là “tướng - 相”

Chung chung mà nói thì nimitta thường chỉ cho biểu hiện, dấu hiệu bên ngoài mà nhờ đó biết được cái sâu kín phía sau như người sắp mất thấy con dao hay cục phấn là những thứ liên quan tới hạnh nghiệp bình sinh. Với ý nghĩa này thì nimitta có thể dịch là biểu tướng hay hiện tướng.

Cũng theo cách hiểu thường gặp thì chữ lakkhaṇa chỉ cho bản chất cố hữu như vô thường, khổ não, vô ngã được gọi là tilakkhaṇa – tam tướng. Với ý nghĩa này chữ lakkhaṇa có thể dịch là chân tướng hay thực tướng.

Nếu chỉ với hai ý nghĩa trên thì sự chuyển dịch quá dễ dàng. Nhưng sự việc không dừng ở đó. Chữ nimitta đôi khi có thể dịch là “đặc tính” thí dụ bālanimitta – đặc tính của kẻ ngu (thân ác, khẩu ác, ý ác) và paṇḍitanimitta – đặc tính của người trí (thân hiền thiện, khẩu hiền thiện, ý hiền thiện). Trong lúc chữ lakkhaṇa được dùng trong Lakkhaṇasutta – Tướng Kinh chỉ cho tướng cách hay thân tướng của bậc đại trượng phu.

Vậy thì nimitta và lakkhaṇa cái nào chỉ cho bản chất? cái nào chỉ cho hiện tượng? Câu trả lời là ... hên xui. Rắc rối hơn nữa là trong chữ Hán thì chữ tướng dùng cho cả hai trường hợp. Thật là lộn xộn.

PĀLI NGHI THỨC NHẬT HÀNH

Tổng Trì Phật Lực Kinh

*Sabbe buddhā balappattā
paccekānañca yaṃ balaṃ
arahantānañca tejena
rakkhaṃ bandhāmi sabbaso*

Chư Toàn Giác đại lực
Chư Độc Giác đại lực
Thịnh Văn Giác đại lực
Nguyện tổng trì uy đức
Cầu phúc lành phát sanh

Bài tập

Bài tập 26

A. Dịch tiếng Pāli sang tiếng Việt

1. Pakkhī gāyanto sākhāyaṃ nisīdati.
2. Gāviṃ rajjuyā muñcamānā ammā khetto ṭhitā hoti.
3. Kaññāyo sabhāyaṃ naccantiyo gāyimsu.
4. Setṭhī mahantaṃ (much) dhanam vissajjetvā samaṇānaṃ vihāraṃ kārapesi.
5. Hatthino ca kaṇeruyo ca aṭaviyaṃ āhiṇḍanti.
6. Pāpakārī pāpāni paṭicchādetvā sappuriso viya (like) sabhāyaṃ nisinno setṭhinā saddhiṃ kathesi.

B. Dịch Tiếng Việt sang tiếng Pāli

1. Bị săn đuổi bởi thợ săn hung ác, các con voi chạy vào rừng
2. Người cùi lấy chiếc áo choàng được cho bởi người chồ

3. Những con báo sống trong rừng không sợ hãi đối với những con sư tử sống trong các hang đá.
4. Những bé trai vừa hát vừa nhảy múa với các bé gái trong hội trường
5. Những người mẹ cùng các con gái trải hoa sen trên chõ cúng hương hoa (pupphāsane)
6. Nếu những đứa con trai uống rượu thì những đứa con gái sẽ nổi giận và sẽ không ca hát.

Biên soạn giáo trình: Tỳ kheo Giác Đăng